

**ХУМАНИЗАЦИЈА, РЕСОЦИЈАЛИЗАЦИЈА И РЕИНТЕГРАЦИЈА НИЗ
ЗАКОНОТ ЗА ПРОБАЦИЈА**

1.04 Стручна статија

УДК: 343.281:340.13(497.7)

Апстракт

Во “Службен весник на РМ” бр. 226 од 25.12.2015 год, објавен е Закон за пробација . Истиот содржи вкупно 40 членови, во кој во чл 39 е осветен на: Примена на законот , кој вели: Со денот на започнувањето на примена на овој закон, ќе престане да се применува Глава XVIII Извршување на алтернативните мерки од Законот за извршување на санкциите („Службен весник на Република Македонија” број 02/2006, 57/10, 170/13, 43/14, 166/14 и 33/15).

А во Член 40 е наведено: Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”, а ќе започне да се применува од 1 ноември 2016 год.

Во мојот труд ќе дадам осврт на законските одредби во поглед на хуманизација и ресоцијализација на сторителите на кривични дела, а со примена на овој Закон ќе се почувствува и празнина во затворите во Рм, кое повторно позитивно ќе влијае на ресоцијализација на сторителите на потешки кривични дела, каде службите задолжени за нивна ресоцијализација, ќе имаат повеќе време и можности да се посветат на овие сторители на кривични дела со очекување на позитивни резултати по издржувањето на затворската казна.

Клучни зборови: хуманизација, ресоцијализација, реинтеграција, пробација, казна, осудено лице, затвор

1. ВОВЕД

Цел на алтернативните мерки е спрема кривично одговорниот сторител да не се примени казна за полесни дела кога тоа не е нужно заради кривично-правна заштита и кога може да се очекува дека целта на казнувањето може да се оствари со предупредување со закана на казна, само предупредување или со мерки на помош и надзор на однесувањето на сторителот на слобода (чл. 48 од КЗ).

Во член 48-а од КЗ е извршено набројување на алтернативните мерки, и тоа:

- условна осуда,
- условна осуда со заштитен надзор,
- условно прекинување на кривичната постапка,
- општокорисна работа,
- судска опомена и

- *куќен затвор.*

2.

Условната осуда со заштитен надзор е санкција која има најблиски елементи до пробацијата, т.е., како облик на третман во заедницата, но контролиран со наметнати обврски. Меѓутоа судовите во РМ оваа санкција ја немаат применето, и истата има третман како да не е предвидена во Закон, односно како да не постои воопшто.

Доколку пак оваа санкција била изречена, се појавува институционален проблем во поглед на надзорот, односно кој органи и која кадровска екипираност на органот би го спроведувала надзорот, така што со оглед на нецелосна законска регулатива на погоре наведената санкција за нејзина примена, истата однапред е осудена на неуспех.

Улогата на новата служба, согласно Законот за пробација, ќе биде во насока да ги имплементира пресудите на судот и да придонесе за исполнување на целите на таквите пресуди кои што претставуваат комбинација на: казна, рехабилитација, одвраќање и прифаќање од страна на јавноста.

На овој начин му се овозможува на сторителот да остане во заедницата но со наметнати обврски и надзор од пробацискиот службеник. Токму тоа во преден план ги става рехабилитација и реинтеграција на сторителите на кривични дела во заедницата, а со тоа и јакнење на безбедноста во рамките на заедницата.

3. ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

Затворските власти ќе го намалуваат бројот на затворениците со воспоставување на посебна, пробациска служба која ќе биде надлежна за извршување на алтернативните мерки на казнување.

Притворот и затворот би требало да бидат крајни мерки за сторители на тешки кривични дела.

Бившиот Министер за правда Блерим Беџети, директорот на Управата за извршување на санкции при Министерството за правда, Лидија Гавриловска и британскиот амбасадор Кристофер Ивон потпишаа меморандум за соработка со цел имплементација на проектот „Поддршка на пробацијата во македонскиот казнено-правен систем“.¹

Сепак, Општеството е тоа кое треба да предвиди поголем број на санкции и мерки кои се извршуваат во заедницата, а судиите и обвинителите да ги применуваат што повеќе. Па затоа и Законот за пробација ќе овозможи поширока примена на алтернативните мерки и на тој начин ќе се придонесе во реформите на казнено - правниот систем, односно растерегување на затворите, кое само по себе носи низа поволности. Сепак пренатрупаноста во затворите во Македонија е голем проблем. Има осудени лица кои не можат веднаш да бидат упатени на издржување на казната затвор, поради немање услови, односно преголема концентрација на осуденици во затворите. Па од друга страна периодот на чекање за прием во казнено поправна установа за осуденото лице резултира

¹ <http://www.akademik.mk/>

со негативен пристап кон општеството и околината, а општеството пак стравува од повторување на кривичното дело или сторување на ново кривично дело. Сепак е ова двоен притисок и за осуденото лице и за општеството, а дотолку повеќе што од друга страна, намалувањето на пренатрупаност во затворите ги олеснува условите на затворениците, се намалува товарот на вработените во затворите и финансиските трошоци. Алтернативниот систем на мерки е добар за општеството. Искуството со општокорисна работа во други земји покажа дека помага во реинтеграција и ресоцијализација на осудениците. Таквиот ангажман ги намалува шансите за повторување на кривично дело, меѓутоа, во исто време е во корист и на заедницата

Во земјите каде е предвидено пробација и каде веќе има развиени техники за спроведување на пробациски служби, евидентиран е исклучително позитивен резултат за намалувањето на затворската популација, подобрување на ресоцијализација на осудените лица, како и задржување на статусот во општеството, кое само по себе претставува хумана мерка за одредени сторители за кривични дела.

Предвидувањата од експерти во РМ, се дека, од започнување на примена на Законот за пробација, процентот на испразнување на затворите би требало да се движи помеѓу 10-20%.

Сепак пред да влезе на сила Законот за пробација, односно во периодот од негово донесување, па се до неговата примена реализирани се повеќе проекти, планови и анализи, како и научни истражувања во очекување на имплементација на оваа новина во РМ, како што е и овој труд, и Научните расправи во кои учествуваа судии, адвокати, обвинители, претставници од МВР и службеници од други органи.

„Како дел од реформата на казнено-правниот систем на Република Македонија е предвидена и реформа на системот за извршување на санкциите со воспоставување на пробациска служба во државата, со што ќе се овозможи практична имплементација на алтернативните начини на казнување на сторителите на кривични дела на слобода (во заедницата).

Сепак како главна цел на законското решение е растоварување на затворите и обезбедување на поширока примена на различни санкции кои се предвидени во Кривичниот законик на РМ, а кои премногу ретко, а некои и никогаш не се дел од некоја судска одлука.

Лишувањето од слобода треба да биде последен избор, односно би требало да биде почесто изрекувана мерката куќен притвор, односно затвор, условна осуда со заштитен надзор, како и општокорисна работа.

Закон за пробација

Во Член 1 од Законот за пробација се вели:

Со овој закон се уредуваат пробациските работи и постапката за извршување на алтернативните мерки условна осуда со заштитен надзор, општокорисна работа и куќен затвор, обврски изречени во кривична постапка согласно со закон (во натамошниот текст: алтернативни мерки и обврски), како и извршувањето на условниот отпуст изречен по одлука на суд, кои се извршуваат во заедницата, целта, положбата на лицата во постапката за извршување на алтернативни мерки и обврски и надзор над извршувањето.

Член 2 од законот ги предвидува Целите на извршувањето

Извршувањето на алтернативните мерки и обврски изречени во кривична постапка е со цел заштита на заедницата од криминал и ресоцијализација и реинтеграција на лицата спрема кои се извршуваат пробациските работи.

Член 3 од законот ги опфаќа поимите на пробациските работи

(1) Пробациски работи се активности кои ги преземаат пробациските службеници при спроведување на надзорот над извршувањето на алтернативните мерки и обврски, како и условниот отпуст, над лицата на кои истите им се изречени од судот.

(2) Пробациските работи ги извршуваат пробациски службеници од Управата за извршување на санкциите (во натамошниот текст: Управата), врз основа на барање или одлука на суд во тек на судската постапка и врз основа на правосилна и извршна судска одлука, а врз основа на претходна согласност на лицето спрема кое се извршуваат пробациските работи.²

НАДЛЕЖНОСТИ НА УПРАВАТА ВО ВРШЕЊЕ НА ПРОБАЦИСКИТЕ РАБОТИ

Во Член 4 ст 1 е предвидено дека Извршувањето на пробациски работи го спроведува Управата.

Законодавецот предвидел и проширена надлежност на Управата, па во нејзини рамки се организира: Сектор за пробација како организациона единица на Управата на централно ниво и канцеларии на подрачјето на основните судови со проширена надлежност на локално ниво.

Законодавецот исто така предвидел и учество на општеството во спроведување на законот за пробација, односно, во извршување на пробациските работи органите на државната власт, научни и други установи, органи на локалната самоуправа и други институции или правни лица се должни да соработуваат и да ги даваат потребните информации за лицата спрема кои се извршуваат пробациските работи на Управата, без надоместок.

Во поглед на надлежност за извршување на пробациски работи, месно надлежна е канцеларијата на Управата според местото на живеалиште, односно престојувалиште на лицето спрема кое се извршуваат пробациски работи.³

² Закон за пробација Сл.весник бр.226 25.12.2015

³ Закон за пробација сл.весник бр. 226 од 25.12.2015 чл.5

Во Член 7 се гарантирани основните човекови права утврдени со Уставот на Република Македонија, со овој закон и ратификуваните меѓународни договори. При што лицата према кои ќе се извршуваат пробациски работи се ограничуваат во правата само во границите неопходни за остварување на целта на нивното извршување, а врз основа на закон. Исто така во ст. 5 од истиот член е предвидено дека: спрема кои се извршуваат пробациски работи се постапува човечно, со почитување на човековата личност и достоинство, зачувување на нивното телесно и душевно здравје, водејќи притоа сметка за остварување на целите на одделните мерки.

*Во Чл. 7 во ст (4) забележани се и примеси од Законот за антидискриминација при што е предвидено: **Забранета е секоја директна или индиректна дискриминација, повикување и поттикнување на дискриминација и помагање во дискриминаторско постапување врз основа на пол, раса, боја на кожа, род, припадност на маргинализирана група, етничка припадност, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, други видови уверувања, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, ментална и телесна попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или која било друга основа која е предвидена со закон или со ратификуван меѓународен договор согласно со Уставот на Република Македонија.***

Хуманизацијата најголема примена наоѓа во Член 8 кој вели:

(1) Лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи правото на здравствена заштита го остварува согласно со општите прописи за здравствена заштита.

2) На лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи му се гарантира заштита на личноста и тајност на личните податоци.

(3) Лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи има право на увид во своето досие, освен во стручните мислења на пробациските службеници и други стручни лица, како и податоци кои се однесуваат на трети лица.

(4) Лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи има право на приговор до Управата, за работата на пробацискиот службеник, ако смета дека со постапувањето на пробацискиот службеник му се повредени неговите права.

(5) Пробацискиот службеник на чие постапување се однесува приговорот е должен писмено да одговори на наводите од приговорот во рок од три дена од денот на приемот на истиот.

(6) Управата ќе одлучи по приговорот во рок од осум дена од денот на приемот на приговорот.

(7) Лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи со своерачен потпис потврдува дека ја прифаќа индивидуалната програма за третман.

(8) Лицето спрема кое се спроведува извршувањето на пробациски работи може да го промени местото на живеалиште, односно престојувалиште само по прибавена согласност од судот со чија одлука е изречена алтернативната мерка или посебната

обврска. Молбата за добивање на согласност за промена на живеалиште, односно престојувалиште се поднесува преку месно надлежната пробациска канцеларија.

(9) Надлежниот суд е должен да одговори по молбата во рок од осум дена од приемот на истата.

Исто така хуманизацијата се јавува во поголема концентрација и во следните членови:

Член 21

(1) При извршување на опитокорисната работа на осуденото лице треба да му бидат обезбедени соодветни услови за работа, почитување на работното време, одмор во текот на работата, дневен и неделен одмор, како и заштита при работа во согласност со опитите прописи за заштита при работа.

(2) Осуденото лице за време на извршувањето на опитокорисната работа од страна на Управата се осигурува во случај на повреда при работа.

(3) Правото на надоместок на штета предизвикана од страна на осуденото лице за време на опитокорисната работа се остварува во согласност со опитите прописи за надоместок на штета.

Постапка во случај на потреба од итна медицинска интервенција

Член 28

(1) Во случај кога осуденото лице не е во можност однапред да понесе молба за напуштање на просториите, поради потреба од пружање на итна медицинска помош на осуденото лице или член на неговото потесно семејство, согласно со одредбите со кои се регулираат прашањата од областа на семејното право, осуденото лице може да ги напушти просториите во кои живее, односно престојува.

(2) За напуштањето на просториите од ставот (1) на овој член осуденото лице или член на неговото семејство во најкус рок телефонски или на друг начин го известува надлежниот пробациски службеник и му доставува медицински извештај од здравствената установа за здравствената состојба на осуденото лице, односно членот на неговото семејство.

(3) Во случајот од ставот (1) на овој член, надлежниот пробацискиот службеник веднаш ја известува Управата.

(4) По прием на извештајот од здравствената установа, ако осуденото лице е задржано на лекување, а на предлог на месно надлежната канцеларијата, раководителот на надлежната пробациска канцеларија или друго од него овластено лице во најкраток рок донесува одлука за напуштање на просториите во кои осуденото лице живее, односно престојува.

Управата за извршување на санкциите води електронски единствен регистар за лицата спрема кои се извршуваат пробациски работи.

Интересна примена би нашол Член 10 кој предвидува индивидуални програми за лицата према кои се дел од пробацијата, на овој начин психолошки се запознава сторителот на кривично дело, пробацискиот службеник треба да направи еден профил за личноста према која ќе спроведе определена програма, односно прво би требало да ја истражи личноста која извршила кривично дело и кој бил мотивот за сторување на истото, треба да изнајде начин како психолошки да влијае врз сторителот, односно да најде начин да му се приближи а со цел да изнајде креативен начин за ефективна примена на пробацијата.

(1) Пробацискиот службеник изготвува Индивидуална програма за третман за секое лице спрема кое се извршуваат пробациски работи.

(2) Индивидуалната програма за третман се изготвува на основа на извршена процена на личноста, личните прилики, здравствената состојба, стручните квалификации, процената на ризик и потреби на лицата над кои се извршуваат пробациски работи.

Индивидуалната програма за третман се изготвува во соработка со лицето над кое се извршуваат пробациските работи.

(3) Индивидуалната програма за третман се состои од методи, постапки и рокови за нејзино спроведување, носителите на одделни активности и други податоци и пробациски работи од значење за извршувањето на алтернативните мерки и посебните обврски.

(4) Лицето спрема кое се извршуваат пробациски работи се запознава со содржината на Индивидуалната програма за третман како и со последиците од неизвршување на обврските, по што е обврзан да ги исполни утврдените постапки и мерки.

Во Член 13 е разработен начинот на достава на пресуда до пробациска канцеларија:

Извршување на општокорисната работа

Член 17

(1) Правосилната и извршна одлука со која е изречена општокорисна работа, судот во рок од 15 дена од денот кога одлуката станала извршна ја доставува до месно надлежната пробациска канцеларија и организационата единица во Управата која ги врши пробациските работи.

Општокорисната работа се извршува во државни органи, јавни претпријатија, установи, единици на локална самоуправа, хуманитарни организации и во други субјекти кои вршат дејност во која може да се оствари целта на извршувањето на општокорисната работа (во натамошниот текст: правни субјекти).

Законот за пробација е во тесна врска со одредби од Кривичен Законик на РМ

Целта на алтернативните мерки е спрема кривично одговорниот сторител да не се примени казна за полесни дела кога тоа не е нужно заради кривично-правна заштита и

кога може да се очекува дека целта на казнувањето може да се оствари со предупредување со закана на казна (условна осуда), само предупредување (судска опомена) или со мерки на помош и надзор на однесувањето на сторителот на слобода

Видови алтернативни мерки

Член 48-а

На сторителите на кривичните дела може да им се изречат овие алтернативни мерки:

- 1) условна осуда;
- 2) условна осуда со заштитен надзор;
- 3) условно прекинување на кривичната постапка;
- 4) општокорисна работа;
- 5) судска опомена и
- 6) куќен затвор.

2. Условна осуда

Условно одлагање на извршување на казната

Член 49

(1) Со условна осуда на сторителот на кривично дело судот му ја утврдува казната и истовремено определува дека таа нема да се изврши ако осудениот за времето што ќе го определил судот, а кое не може да биде пократко од една ниту подолго од пет години (време за проверување) не стори ново кривично дело.

(2) Судот може во условната осуда да определи дека казната ќе се изврши и ако осудениот во определениот рок не ја врати имотната корист прибавена со извршувањето на кривичното дело, не ја надомести штетата што ја предизвикал со кривичното дело или не ги исполни другите обврски предвидени во кривично-правните одредби. Рокот за исполнување на тие обврски го утврдува судот во рамките на определеното време за проверување.

(3) Мерките на безбедност, изречени со условната осуда, се извршуваат.

Услови за изрекување условна осуда

Член 50

(1) Условна осуда може да се изрече кога на сторителот му е утврдена казна затвор во траење до две години или парична казна.

(2) Условната осуда може да се изрече и кога е утврдена казна затвор во траење до две години или парична казна со примена на одредбите за ублажување на казната (членови 40, 41 и 42 став 2).

(3) При одлучувањето дали ќе изрече условна осуда, водејќи сметка за целта на условната осуда, судот посебно ќе ги земе предвид личноста на сторителот, неговиот поранешен живот, неговото однесување по извршеното кривично дело, степенот на кривичната одговорност и другите околности под кои е сторено делото.

(4) Ако на сторителот му е утврдена и казна затвор и парична казна, условна осуда може да се изрече за обете казни или само за казната затвор.

Отповикување на условната осуда поради ново кривично дело

Член 51

(1) Судот ќе ја отповика условната осуда ако осудениот во времето на проверување стори едно или повеќе кривични дела за кои е изречена казна затвор од две години или во подолго траење.

(2) Ако во времето за проверување осудениот стори едно или повеќе кривични дела за кои е изречена казна затвор помала од две години или парична казна судот, откако ќе ги оцени сите околности што се однесуваат на сторените кривични дела и на сторителот, а посебно сродноста на сторените кривични дела, нивното значење и побудите од кои се сторени, ќе одлучи дали ќе ја отповика условната осуда. Притоа судот е врзан со забраната на изрекување условна осуда, ако на сторителот за кривичните дела утврдени во условната осуда и за новите кривични дела треба да му изрече казна над две години затвор (член 50 став 1).

(3) Ако ја отповика условната осуда, со примена на одредбите од член 44 судот ќе изрече единствена казна и за порано стореното и за новото кривично дело, земајќи ја казната од отповиканата условна осуда како утврдена.

(4) Ако не ја отповика условната осуда, судот може за новото сторено кривично дело да изрече условна осуда или казна. Ако судот најде дека и за новото кривично дело треба да изрече условна осуда, со примена на одредбите на член 44 ќе утврди единствена казна и за порано стореното и за новото кривично дело и ќе определи ново време за проверување кое не може да биде пократко од една ниту подолго од пет години, сметајќи од денот на правосилноста на новата пресуда. На осудениот кому што за ново кривично дело ќе му биде изречен затвор, времето поминато на издржување на оваа казна не му се смета во времето за проверување утврдено со условната осуда за поранешното дело.

3. Условна осуда со заштитен надзор

Услови за одредување заштитен надзор

Член 55

(1) Заштитен надзор судот ќе одреди кога ќе најде дека условната осуда нема доволно да влијае врз сторителот повеќе да не врши кривични дела, а околностите сврзани со личноста на сторителот или средината во која живее го прават оправдано очекувањето дека целта на условната осуда ќе се постигне ако се определат и мерки на помош, грижа, надзор или заштита.

(2) Траењето на заштитниот надзор судот го одредува на определено време во текот на времето за проверување.

Обврски кај заштитниот надзор

Член 56

(1) При изрекувањето на заштитниот надзор судот може на осудениот да му одреди една или повеќе од следниве обврски:

- 1) оспособување, остручување и преквалификување за да може осудениот да го задржи работното место што го зазема или да бидат создадени претпоставки за вработување,
- 2) прифаќање на вработување што одговара на способностите и склоноста на осудениот,
- 3) посетување на програма за работа со осуденици за кривични дела сторени при вршење на семејно насилство;
- 4) извршување на обврските за издржување на семејството, подигање на децата и други семејни обврски,
- 5) овозможување увид и совети во врска со распоредувањето и трошењето на средствата од платата и другите приходи што ги остварува,
- 6) непосетување определени видови локали или други места каде што се точи алкохолен пијалак или се игра на среќа,
- 7) забрана на употреба на алкохолни пијалаци, дроги и други психотропни супстанции,
- 8) користење на слободното време според оценка на социјалниот орган,
- 9) одбегнување и недружење со лица кои негативно влијаат врз осудениот и
- 10) подложување на лекување или социјална рехабилитација во соодветни специјализирани установи.

(2) При изборот на видот на обврската судот ќе ја земе предвид, пред се, личноста на сторителот, неговата здравствена состојба и психичките својства, возраста, материјалните и семејните услови, околностите под кои го сторил делото, поведението на сторителот по

извршувањето на делото, побудите за извршување на делото и другите околности сврзани со личноста на сторителот што се од значење при изборот на видот на обврската, водејќи сметка да не се повредува човечкото достоинство ниту да се предизвикуваат непотребни тешкотии во неговото превоспитување.

(3) За времето додека трае условното одлагање на извршувањето на утврдената казна судот може, по предлог на социјалниот орган или на осуденото лице, да ја замени одредената обврска со друга или да ја укине.

Органи за спроведување на заштитен надзор

Член 57

(1) Помош и грижа, надзор и заштита во исполнувањето на обврската од страна на осудениот врши социјалниот орган и соодветното советувашиште.

(2) Социјалниот орган и соодветното советувашиште се должни:

1) со практични совети да го поттикнува и да му помага на осудениот да ја исполни обврската што ја одредил судот, да го сфати значењето на условната осуда со заштитниот надзор за да се исполнат нејзините цели и

2) повремено да го известува судот за состојбата во исполнувањето на одредената обврска.

Последици од неисполнувањето на одредената обврска

Член 58

(1) Ако условно осудениот не ги исполнува одредените обврски, судот може да го опомене на исполнување на одредената обврска или неа да ја замени со друга.

(2) Ако осудениот и натаму не ја исполнува одредената обврска, судот може во рамките на времето за проверување да го продолжи траењето на заштитниот надзор или да ја отповика условната осуда.

(3) Ако по правосилноста на одлуката со која е одреден заштитниот надзор помине повеќе од шест месеци, а надзорот не почнал, судот повторно ќе одлучи за потребата од неговото извршување.

5. Општокорисна работа

Услови за изрекување мерка на општокорисна работа

Член 58-6

(1) За кривични дела за кои е пропишана парична казна или казна затвор до три години судот може, со согласност на сторителот, да му изрече мерка на општокорисна работа на слобода, ако делото е сторено под олеснувачки околности, а сторителот порано не бил осудуван.

(2) Мерката се изрекува во траење од 40 до 240 часа, што осудениот е обврзан да ги одработи без надоместок во државен орган, јавно претпријатие, јавна установа или хуманитарна организација, за време на државни празници, саботни и неделни денови и не пократко од пет часа неделно, во период најмногу до 12 месеца. Кога постојат здравствени или оправдани лични и семејни причини судот може да го продолжи извршувањето на мерката најмногу уште за шест месеци.

(3) Кога судот ќе изрече парична казна до 90 дневни глоби или 1.800 евра во денарска противвредност или казна затвор до три месеца, може истовремено да одлучи, по барање на осудениот, за замена на казната со општокорисна работа, при што еден ден затвор, дневна глоба или 20 евра во денарска противвредност се заменуваат со три часа општокорисна работа со тоа што вкупниот збир на часови не може да надмине 240 часа. При одлучувањето за замена на казната со мерката на општокорисна работа судот ќе ја земе предвид тежината на делото, степенот на кривичната одговорност, поранешната неосудуваност на сторителот и извршеното надоместување на штетата или отстранување на другите штетни последици на делото.

(4) Надзор над исполнувањето на обврските на осудениот врши судот, во постапка уредена со закон.

(5) Ако осудениот не ги исполнува или неуредно ги исполнува своите работни обврски, судот писмено го опоменува, а ако тој продолжи со таквото однесување судот може да одлучи да го зголеми бројот на часовите или да го продолжи извршувањето на мерката за најмногу три месеца, ако за тоа постојат оправдани причини или да го замени неизвршениот дел од мерката со парична казна или казна затвор, така што за секои три часа општокорисна работа се засметува една дневна глоба или еден ден затвор. При одлучувањето за замената со парична казна или казна затвор судот ќе се раководи од тежината на делото, степенот на кривичната одговорност и односот на осудениот кон изречената мерка на општокорисна работа.

(6) Ако осудениот не ја извршува општокорисната работа, изречена како замена за паричната казна или казната затвор (став 3), судот донесува одлука за извршување на изречената казна. Работната обврска што сторителот ја исполнил се засметува во казната, при што за секои три часа општокорисна работа се засметува еден ден затвор или една дневна глоба или 20 евра во денарска противвредност.

6. Судска опомена

Услови за изрекување судска опомена

Член 59

- (1) Судска опомена може да се изрече за кривични дела за кои е пропишан затвор до една година или парична казна, а се сторени под такви олеснувачки околности кои ги прават особено лесни.
- (2) За определени кривични дела и под услови предвидени со закон, судска опомена може да се изрече и кога е пропишан затвор до три години.
- (3) Судот може да изрече судска опомена за повеќе кривични дела сторени во стек, ако за секое од тие дела постојат услови од ставовите 1 и 2.
- (4) При одлучувањето дали ќе изрече судска опомена судот, водејќи сметка за целта на судската опомена, посебно ќе ги земе предвид личноста на сторителот, неговиот поранешен живот, неговото однесување по извршеното кривично дело, степенот на кривичната одговорност и другите околности под кои е сторено делото.

7. Куќен затвор

Услови за изрекување на куќен затвор

Член 59-а

- (1) Ако сторителот на кривичното дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до една година е стар и изнемоштен, тешко болен или е бремена жена, судот може да му изрече казна затвор и истовремено да одлучи, со негова согласност казната даја издржува во куќен затвор.
- (2) Судот може даја замени казната затвор со куќен затвор ако постојат услови со современи електронски или телекомуникациски средства да се контролира извршувањето на куќниот затвор што се состои во забрана за напуштање на домот од страна на осудениот.
- (3) Надзор над извршувањето на куќниот затвор врши судот, кој може да одреди преземање на определени мерки на надзор и од полицијата во местото во кое се наоѓа домот на осудениот со обврска за редовно известување за нивното вршење.
- (4) Ако осудениот ја прекрши забраната за напуштање на домот, судот може да одреди заменетата казна затвор да се изврши во целост во установа за извршување на казната затвор.

Во Закон за кривична постапка е утврдена:

ПОСТАПКА ЗА ИЗРЕКУВАЊЕ АЛТЕРНАТИВНИ МЕРКИ

Член 501

Изрекување судска опомена

- (1) Судска опомена се изрекува со решение.
- (2) Доколку во оваа глава не е предвидено нешто друго, одредбите од овој закон што се однесуваат на пресудата со која обвинетиот се огласува за виновен согласно се применуваат и врз решението за судска опомена.

Член 502

Решение за судска опомена

- (1) Решението за судска опомена се објавува веднаш по завршувањето на главната расправа со суштествените причини. Во тој случај претседателот на советот ќе го предупреди обвинетиот дека за кривичното дело што го сторил не му се изрекува казна, зашто се очекува дека и судската опомена врз него доволно ќе влијае повеќе да не врши кривични дела. Ако решението за судска опомена се објавува во отсуство на обвинетиот, судот ваквото предупредување ќе го внесе во образложението на решението. За одрекување од правото на жалба или за писмената изработка на решението согласно се применува одредбата на членот 486 став (2) од овој закон.
- (2) Во изреката на решението за судска опомена, покрај личните податоци за обвинетиот, ќе се наведе само дека на обвинетиот му се изрекува судска опомена за делото што е предмет на обвинението и законскиот назив на кривичното дело. Изреката на решението за судска опомена ги опфаќа и потребните податоци од членот 404 став (1) точки 5 и 7 на овој закон.
- (3) Во образложението на решението судот ќе изнесе од кои причини се раководел при изрекувањето на судска опомена.

Член 503

Побивање на решението за судска опомена

- (1) Решението за судска опомена може да се побива поради основите наведени во членот 414 точки 1, 2 и 3 од овој закон, како и поради тоа што не постоеле околности што го оправдуваат изрекувањето на судската опомена.
- (2) Ако решението за судска опомена содржи одлука за мерки на безбедност, конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети, за трошоци на кривичната постапка или за имотно-правното барање, оваа одлука може да се побива од причина што судот правилно не ја применил мерката на безбедност или за одземање на имотната корист, односно што одлуката за трошоците на кривичната постапка или на имотноправното барање ја донел спротивно на законските одредби.

Член 504

Повреда на Кривичниот законик при изрекување судска опомена

Повреда на Кривичниот законик во случај на изрекување судска опомена постои, освен по прашањата наведени во членот 416 точки 1, 2, 3, 4, 5 и 6 од овој закон и кога со одлуката за судска опомена, за мерка на безбедност или за конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети е пречекорено овластувањето што судот го има според законот.

Член 505

Жалба против решението за судска опомена

(1) Ако жалбата против решението за судска опомена ја изјавил тужителот на штета на обвинетиот, второстепениот суд може да донесе пресуда со која обвинетиот се огласува за виновен и се осудува на казна или со која се изрекува условна осуда, ако најде дека првостепениот суд правилно ги утврдил решавачките факти, но дека по правилната примена на законот доаѓа предвид изрекување на казна.

(2) По повод чија и да било жалба против решението за судска опомена второстепениот суд може да донесе пресуда со која обвинението се одбива или обвинетиот се ослободува од обвинението, ако најде дека првостепениот суд правилно ги утврдил решавачките факти и дека по правилната примена на законот доаѓа предвид изрекување на една од овие пресуди.

(3) Кога постојат условите од членот 434 на овој закон, второстепениот суд ќе донесе решение со кое се одбива жалбата како неоснована и се потврдува решението на првостепениот суд за судска опомена.

Член 506

Изрекување алтернативни мерки

(1) За кривични дела за кои може да се изречат алтернативни мерки: општокорисна работа, условно прекинување на водење на кривичната постапка и куќен затвор, по предлог на јавниот обвинител ако се исполнети условите во Кривичниот законик за примената на овие кривични санкции, судот може да ги изрече без одржување на главна расправа.

(2) Предлог за изрекување на алтернативни мерки може да поднесе и приватниот тужител.

(3) Пред изрекување на пресудата, судијата поединец ги повикува странките. Ако обвинетиот пред судот се противи на донесување на пресудата за изрекување алтернативни мерки, судот ќе отвори главна расправа и постапката ќе продолжи според одредбите за главната расправа во согласност со овој закон.

(4) Кога обвинетиот е согласен со предлогот, судот ќе донесе пресуда со која ќе ја изрече предложената алтернативна мерка.

(5) Во пресудата со која се изрекува општокорисна работа како примарна кривична санкција, судот ќе определи:

а) за кое дело се огласува за виновен, со назначување на фактите и околностите што претставуваат обележје на кривично дело, како и на оние од кои зависи примената на определена одредба од Кривичниот законик;

б) законски назив на кривичното дело и кои одредби од Кривичниот законик се применети;

в) вкупен број часови општокорисна работа;

г) вкупен број часови што мора да се извршат во текот на една недела;

д) место на извршување на општокорисната работа и

ѓ) последиците во случај на непридржување кон мерката и начинот на замена на општокорисната работа со казна затвор.

(6) Ако со пресудата судот изрекол парична казна до 90 дневни глоби или казна затвор во траење до три месеци а обвинетиот упатил барање за замена со алтернативната мерка општокорисна работа од членот 58-а став (3) на Кривичниот законик, судот донесува решение за начинот на замена на паричната казна, односно казната затвор со општокорисна работа.

(7) Покрај алтернативните мерки во пресудата во смисла на ставот (4) на овој член, судот може да одреди мерка на конфискација на имотот и имотната корист и одземање на предмети кога се исполнети законските услови за изрекување на тие мерки и да одлучи по имотно-правните побарувања на оштетениот.

(8) Ако е донесена пресудата од ставот (4) на овој член се смета дека странките се откажале од право на жалба.

Член 507

Решение за прекинување на постапката

(1) Кога се исполнети законските услови за условно прекинување на водење на кривичната постапка (член 58-а од Кривичниот законик), судот по предлог на овластениот тужител ќе донесе решение за прекинување на постапката во која ќе го определи рокот на прекинувањето на постапката и обврската на сторителот во тој рок да не стори ново кривично дело и да ги исполни другите предвидени обврски.

(2) По истек на рокот за прекинување, судот донесува решение за запирање на постапката доколку сторителот се придржувал кон условите и обврските определени со решението за прекинување на постапката.

(3) Против решението од ставот (1) на овој член странките имаат право на жалба во рок од осум дена.

4. ЗАКЛУЧОК

Со оглед на погоре изнесеното во овој труд, може да се заклучи дека решенијата за хуманизација и ресоцијализација на осудено лице и не се новина во Законот за пробација, иако го нарекуваме “нов закон”.

Всушност сите елементи претходно се предвидени и постојат во нашиот законодавно правен систем, но без некоја посебна успешна примена до овој момент.

Сепак, менталитетот на нашето општество е таков што иако законот дозволува креативност во одредени делови, а првенствено тргнувајќи од основните човекови слободи и права, заштита на човечкото достоинство, презумпцијата на невиност, како и низа меѓународно ратификувани договори гледани низ призма на хуманизација на казните и почит кон индивидуата, сепак беше неопходно да се повикаме на уште еден закон, како што е законот за пробација, за да би можеле сите алтернативни мерки предвидени во нашиот Кривичен законик да бидат дел од судската пракса и да најдат соодветна примена во казнување на сторителите на кривични дела.

Mimoza Saltirova, LLM, Lawyer

**HUMANIZATION, RE-SOCIALIZATION AND REINTEGRATION THROUGH THE
LAW ON PROBATION**

1.04 Professional Article

UDK

Summary

In "Official Gazette" no. 226 from 25.12.2015 years, was published the Law on Probation. It contains a total of 40 articles, in which states in Article 39 that: with the application of the law shall cease to apply Chapter XVIII Execution of alternative measures of the Law on Execution of Sanctions (' Official Gazette " number 02/2006, 57/10, 170/13, 43/14, 166/14 and 33/15). In Article 40 states: This law comes into force eight days after its publication in „ Official Gazette ", and shall apply from 1 November 2016. In my paper I will give overview of the legal provisions regarding the humanization and socialization of the perpetrators of crimes, and the application of this law will feel the emptiness in prisons in RM, which again will positively affect the rehabilitation of perpetrators of serious crimes where the services responsible for their resettlement will have more time and opportunity to commit these offenders with the expectation of positive results after serving a prison sentence.

Key words: humanization, re-socialization, reintegration, probation, punishment.